

La polèmica sobre el caràcter

Josep-Maria BATISTA i ROCA

JOSEP-MARIA BATISTA I ROCA (1895-1978) ÉS UN DELS FUNDADORS DE L'ANTROPOLOGIA DE BASE CIENTÍFICA A CATALUNYA. TOT RECOLLINT ELS ESTUDIS ETNOGRÀFICS I FOLKLÒRICS DE GRAN TRADICIÓ A CATALUNYA DES DE LA RENAIXENÇA, -I ESPECIALMENT A PARTIR DELS TREBALLS DEL SEU PROFESSOR DE FILOSOFIA I ÈTICA TOMÀS CARRERAS I ARTAU- BATISTÀ UNÍ TEORIA I PRÀCTICA POLÍTICA, PROPOSANT UNA TEORIA CÍVICA REPUBLICANA, BASADA EN L'EDUCACIÓ DEL CARÀCTER. AMB DANIEL CARDONA, MIQUEL FERRER, ABELARD TONA I ALTRES VA ESTAR PRESENT TAMBÉ EN LES ACTIVITATS INDEPENDENTISTES DEL PERÍODE DE PRIMO DE RIVERA I INICIÀ EL MOVIMENT ESCOLTISTA CATALÀ. DISSORTADAMENT, LA GUERRA EL PORTÀ A LA UNIVERSITAT DE CAMBRIDGE ON DESENVOLUPÀ TOTA LA SEVA ACTIVITAT INTEL·LECTUAL, COM A PROFESSOR D'ANTROPOLOGIA, MENTRE QUE, EN POLÍTICA, DIRIGIA EL CONSELL NACIONAL CATALÀ AMB GASPAR ALCOVERRO (A LONDRES) I JOAN BALLESTER I CANALS, CARLES MUÑOZ ESPINALT I JOAN LUCAS I MASJOAN (A BARCELONA).

ELS TEXTOS DE BATISTA SÓN DE LLARG ELS MÉS IMPORTANTS DE L'ANTROPOLOGIA CATALANA DEL SEGLE 20, TOT I QUE HI HAGI UN INTENT POLÍTIC (QUASI REAIXIT) DE SILENCIAR-LOS PERQUÈ EL MATEIX BATISTA MAI NO FOU HOME GAIRE PREOCUPAT PER APLEGAR ELS SEUS ESCRITS EN UNA OBRA DOCTRINAL ÚNICA, SINÓ QUE ES DISPERSÀ EN CONFERÈNCIES I ARTICLES, MANIFESTAMENT INSPIRATS EN TOYNBEE. MENTRE ESPEREM LA NECESSÀRIA "EDICIÓ NACIONAL" DELS SEUS TEXTOS, REPRODUÏM UNA DOBLE RESSENYA EXTRETA DE "LA PUBLICITAT" D'UN DEBAT DEL 1928, "INTEL·LIGÈNCIA I CARÀCTER", AL QUAL ELL MATEIX ATRIBUÏA UNA IMPORTÀNCIA CABDAL. PERSONES TAN DIFERENTS COM RAIMON GALÍ I C.M. ESPINALT CONSIDERAREN QUE LA DERROTA DE BATISTA EN AQUEST DEBAT TINGUÉ UNA GRAN IMPORTÀNCIA EN LA PEDAGOGIA I EN L'ACCIÓ DE GOVERN REPUBLICANA.

INTEL·LIGÈNCIA I CARÀCTER

(Publicat a "LA PUBLICITAT", 17 de febrer 1928)

Divendres passat, dia 10, a les set de la tarda, tingué lloc al local social de la Federació Catalana d'Estudiants Catòlics, la segona sessió de Converses d'Estudi, que amb tant d'èxit vénen desenrotllant-se.

Actuà de president el que ho és de la Federació Alfred Pérez Iborra, i fou ponent el senyor J.M. Batista i Roca, que defensà la següent proposició: "La secció de Converses d'Estudi de la Federació, en reconèixer la importància preponderant de l'educació del caràcter sobre el conreu de la intel·ligència en la formació espiritual del nostre poble, veuria amb gust que l'acció dels nostres intel·lectuals i educadors s'orientés en aquest sentit". Va fer veure l'intel·ligent ponent com l'acció és l'element més eficaç per a la formació de la nostra personalitat; per assolir homes caldrà fer-los, abans que tot, d'acció; traslladà sempre aquests concepte

a la vida social, i afirmà amb exemples històrics que els pobles d'acció havien estat els més grans; ens recordà, entre els grecs, a Esparta, gran pel seu geni i vitalitat d'acció del poble.

En acabar aquest substanciós parlament, va prendre la paraula el seu impugnador, el canonge d'aquesta Seu doctor Carles Cardó, el qual, amb paraula fàcil i precisa, s'esforçà a fer veure a l'auditori que sense la intel·ligència no hi ha cap acció, ja que –digué en treure una cita dels escolàstics– res no pot estimar-se si abans no ha estat conegut. Tomista es manifestà en tot moment, i, en valer-se dels mateixos exemples històrics evocats per en Batista i Roca, afirmà el seu raonament, i digué que Grècia caldria veure si fou gran pel geni d'acció dels espartans o per la força cognoscitiva de Plató Aristòtil i tants altres savis que va veure néixer.

A continuació parlaren en el torn d'esponanis els senyors Perpinyà Grau, com a intel·lectualista, i Marc Aureli Vila i Alexandre Satorres per l'acció.

Fins al temps reglamentari que els concedí, tornà a parlar En Batista i Roca, el qual digué que en cap moment havia volgut negar la força de la intel·ligència sobre la formació de l'home, però s'afermava en què un mínim d'aquesta era suficient, i calia, en canvi, treballar per fer homes decidits que tanta manca fan en els pobles. El doctor Cardó contestà, i va rebatre l'exosat pels senyors Vila i Satorres, en especial el d'aquest darrer, que defensà l'acció amb l'exemple del pragmatisme i l'utilitarisme ianqui, i afirmà que, lluny de tenir el justificatiu dels actes pels seus resultats, cal, per damunt d'això, tenir una norma fixa que els meni i ens digui quan aquests són bons o dolents. Això ens ho ha de donar la facultat lluminosa. La intel·ligència: per aquesta l'home és amo i senyor; per la voluntat, l'home és esclau.

Acabà dient que a casa nostra creia que hi havia molts homes d'acció que foren capaços de tot, però que els mancava algú que els dirigís, que encarrilés els esforços latents de tots ells.

Posada a votació la proposició del senyor J.M. Batista i Roca, fou desestimada per gran majoria de vots.

DEBATS

(Publicat a "LA PUBLICITAT", 29 de febrer 1928)

A la Federació Catalana d'Estudiants Catòlics ha començat una Secció de Debats o Converses d'Estudis, que bé mereix que atragui l'atenció de la nostra gent intel·ligent.

Aquestes converses o debats estan organitzats a semblança de les que tenen lloc a les associacions d'estudiants anglesos. Un tema social, econòmic, artístic, polític, etc., és sotmès a discussió. Un ponent i un contraponent, prèviament designats, consumeixen uns torns de duració igual, limitada en la defensa i en la impugnació, respectivament, de la proposició debatuda. Altres torns més curts són concedits a altres estudiants que hagin demanat que els fos reservada la paraula en el debat. Després poden parlar breus minuts, per qüestions de detall o aclariment, un nombre determinat de presents. Finalment el president del debat fa el resum de la discussió, i la proposició és sotmesa a votació entre els presents.

Són obvis els avantatges educatius dels debats. Els que prenen part en els debats han d'estudiar a fons problemes vius que interessin la col·lectivitat, aprenen a exposar-los clarament i a portar una discussió serena i raonada –un entrenament parlamentari de bona llei. Finalment els qui prenen part en la votació es veuen forçats així a prendre part en la discussió, a formar-se un criteri sobre la qüestió debatuda i a sortir de l'estat d'inhibició a què tots propendim a caure.

A Anglaterra aquests debats d'estudiants –principalment els de les Universitats d'Oxford i Cambridge– són seguits pel públic amb un especial interès. És sabut que els futurs polítics i administradors de l'Imperi són formats en aquestes Universitats, i els criteris exposats en els debats són presos no sols com una manifestació de la manera actual de pensar de la joventut universitària, sinó com un indicatiu de les possibles orientacions futures de la vida anglesa.

Tota la vida recordaré la profunda impressió que em feren dos debats que vaig poder presenciar a la "Oxford Union Debating Society" quan jo era estudiant d'aquella Universitat el curs 1919-1920. La Universitat d'Oxford estava llavors atapeïda d'estudiants que tornaven a llurs estudis acabat de prendre part a la guerra que els havia interromput –qualsevol pot imaginar-se fàcilment els sentiments que és de suposar tindrien envers llurs antics enemics. Doncs bé, un dels debats –equànime, correcte, elevat– fou al voltant de la proposició: "La Societat

de Debats de la Unió d'Oxford creu que l'haver guanyat la guerra no ens dóna dret a abusar de la victòria". Totes aquelles idees morals del poble anglès de justícia i "fair play", i àdhuc el seu esperit esportiu, triomfaren sobre els odis i rancúnies de la guerra, i la proposició fou aprovada.

En aquells temps el Sinn Fein havia ja proclamat la República a Irlanda, i alguns fets d'armes aïllats feien preveure la lluita resolta, èpica, que dintre poc havia d'enrojar l'illa verda. En aquell moment passional fou presentada a discussió entre els estudiants de la Universitat d'Oxford aquesta proposició: "La Oxford Union Debating Society creu que l'únic responsable de l'estat de coses a Irlanda és el Parlament britànic". L'admirable sentit polític d'Anglaterra, que ha sabut travar tota l'estructura de l'Imperi amb uns lligams tan elàstics i tan fermes, triomfà entre els estudiants, i la proposició fou aprovada.

La Federació d'Estudiants Catòlics ha celebrat ja dos debats (...)

En el segon debat em va tocar a mi l'alt honor de tenir per impugnador el doctor Carles Cardó, prevere, en la defensa que vaig fer d'aquesta proposició: "La F.C. d'E.C., reconeix la importància preponderant de l'educació del caràcter sobre el conreu de la intel·ligència en la formació espiritual del nostre poble, i veuria amb gust que l'acció dels nostres intel·lectuals i educadors, s'orientés en aquest sentit".

Un resum del debat ha estat ja publicat en aquestes pàgines. Sols diré ara, doncs, que en essència la defensa de la proposició consistí en fer notar que per a l'engrandiment d'un poble no és suficient la vida de la pura intel·ligència i sensibilitat; calen homes de caràcter i de temperament pràctic per a realitzar, a pesar de totes les dificultats, els projectes intel·lectuals. Un poble no en té prou amb homes de sensibilitat refinada, o d'alta intel·ligència, amb artistes, savis o intel·lectuals; calen homes de tremp, de gran voluntat, inclinats a l'acció, capaços d'empreses de gran volada. Artistes o intel·lectuals poden fer gran un poble en moments de pau, però sols els homes de caràcter i d'energia el salvaran en moments crítics.

La impugnació de la proposició debatuda consistí fonamentalment en la defensa de la funció directiva de la intel·ligència. Passada a votació, la proposició fou rebutjada. El 83% dels estudiants assistents al debat votà en contra; només el 17% votà a favor. Tenim així, doncs, un índex de la manera de pensar de la nostra joventut universitària. La immensa majoria d'ells refusen que la formació del caràcter dels ciutadans tingui una influència preponderant en la vida d'un poble.

Per contra, d'educadors, de psicòlegs, d'economistes i d'altres he sentit sovint planys contra la feble formació del caràcter de la nostra gent i l'afirmació de què cal enfortir l'educació moral donada al nostre poble. Citem com a exemple, l'afirmació de Carles Pi i Sunyer en el seu llibre sobre "L'aptitud econòmica de Catalunya" que la causa principal de la decadència econòmica era deguda a una reculada del nostre caràcter, quant a empena i iniciativa, i que la primera tasca a emprendre si hom vol recobrar l'antiga prosperitat és endurir novament el tremp de la raça. Crec que el dilema que enclou la proposició debatuda –"a què hem de tendir en la formació espiritual del nostre poble, a fer intel·lectuals o homes de caràcter?"– té una importància fonamental. I crec, a més, que així com ha estat discutida i jutjada pels estudiants, caldria que fos debatuda i jutjada també pels nostres educadors, els intel·lectuals mateixos i tots aquells que tenen la responsabilitat de guiar i formar la gent. Un tal debat podria ésser riquíssim de suggestions i –cal esperar-ho– de resultats pràctics per a la nostra orientació col·lectiva. No crec que prevalgués el criteri passiu d'inhibir-se d'aquest problema fonamental d'orientació.

Victor Castells (ed.): CARÀCTER I NACIÓ. ESCRITS DE JOSEP-MARIA BATISTA I ROCA. Barcelonesa d'Edicions, 1996, Bcn, pp. 69-74.